

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

**ФАКУЛТЕТ ПО ПЕДАГОГИКА
КАТЕДРА „ПРЕДУЧИЛИЩНА И НАЧАЛНА УЧИЛИЩНА ПЕДАГОГИКА“**

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р София Дерменджиева

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
“Доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки,
Професионално направление 1.2. Педагогика, Докторска програма
„Педагогически технологии в детската градина“
(Педагогически основи за опознаване на околната действителност)

Автор: Мария Андонова Георгиева

**ТЕМА: „РОЛЯТА НА ДЕТСКАТА СУБКУЛТУРА
В СОЦИАЛНОТО ПРОСТРАНСТВО НА ДЕТСКАТА ГРУПА“**

Научен ръководител: проф. д-р Маргарита Колева

I. Общи сведения.

Със заповед № 3102 от 13.12.2021 г. на Ректора на ЮЗУ "Неофит Рилски" съм включена в състава на научното жури за провеждане на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Ролята на детската субкултура в социалното пространство на детската група“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика, Докторска програма „Педагогически технологии в детската градина“ (Педагогически основи за опознаване на околната действителност). Автор на дисертационния труд е Мария Андонова Георгиева – докторант в редовна форма на обучение в катедра

"Предучилищна и начална училищна педагогика" при Факултета по педагогика на ЮЗУ "Неофит Рилски", гр. Благоевград.

Докторант Мария Андонова Георгиева представя комплект материали на хартиен и на електронен носител, който е в съответствие с изискванията, определени от Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ и включва следните документи:

- ✓ автобиография в европейски формат;
 - ✓ заповед за зачисляване в редовна докторантура към катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“;
 - ✓ заповед за отчисляване с право на защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика, Докторска програма „Педагогически технологии в детската градина“ (Педагогически основи за опознаване на околната действителност);
 - ✓ дисертационен труд на тема „Ролята на детската субкултура в социалното пространство на детската група“;
 - ✓ автореферат;
 - ✓ копия на научните публикации – приложени са 4 броя научни доклади от участия в научни и практически конференции, които съдържателно са свързани с темата на дисертационния труд;
 - ✓ сведение за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“;
- други.

II. Кратки биографични сведения за кандидата.

Мария Андонова е родена на 20.08.1990 година. Средното си образование придобива квалификация „Счетоводител“ в ПГИ „Иван Илиев“. В периода 2009-2013 година продължава образованието си в ОКС „Бакалавър“ по специалност „Счетоводство и контрол“ на Стопански факултет в ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград.

През 2016 г. завършва Магистърска програма по „Предучилищна педагогика“ във Факултет по педагогика на Югозападния университет - *факт, който не само провокира мотивацията ѝ да продължи образованието си за придобиване на ОНС „Доктор“, но вероятно и предопределя интереса ѝ към избора на докторската програма „Педагогически технологии в детската градина“ (Педагогически основи за опознаване на околната действителност) и темата на дисертационния труд.*

Ш. Обем и структура на дисертацията.

Представеният дисертационен труд включва 194 страници основен текст и 104 страници приложения и литература. Основният текст съдържа 72 графики, 20 таблици и 9 схеми. Библиографията обхваща общо 110 източника, от които 96 източника на кирилица, 10 на латиница и 4 интернет източника.

Структурата на дисертационния труд следва утвърдените изисквания за композиране на съдържанието: Увод, Четири глави, Заключение, изводи и обобщения, Справка за основните приноси, Списък на публикациите по темата на дисертационния труд, Приложения, Литература

IV. Актуалност на изследвания проблем.

Изборът на темата „Ролята на детската субкултура в социалното пространство на детската група“ свидетелства за осъзнаване значимостта на общественно-културната и социалната динамика при формирането на социално-приемливо поведение у подрастващите.

V. Познаване на изследвания проблем.

Като представя общите постановки на проблематизираната тема, методологията и програмната ориентация на изследването, Мария Георгиева не само заявява, но и демонстрира, че познава ключовото значение на *„колебателността в развитието“* и се съобразява с *„пластичната и еластичната променливост на детската психика“*.

VI. Характеристика и оценка на дисертационния труд.

Дисертационният труд е с ясно заявена методологична база, максимално съобразена със съдържанието на научната теза и притежава теоретико-аналитичен и практико-приложен характер.

Методологическа основа на изследването са холистичния, дейностния и ситуационния подходи. Налице е добра ориентация в теоретичните основания на дисертационния проблем, дедуктивно изведена от фундаментални теоретични постановки:

- *за сензитивния период на предучилищната възраст* – аналитично се разглеждат факторите, условията и пътищата, допринасящи за поява на поведенчески проблеми в социалното пространство на детската група;

- *за развитието на субекта в дейността чрез системата на взаимоотношенията с другите (върстници и възрастни)* – акцентира се върху сложността и значимостта на диагностиката на поведението в предучилищна възраст с оглед управляване на междуличностните взаимоотношения при децата и регулиране на поведението според общоприети норми и правила;

- *за влиянието на детската субкултура върху развитието на социални и емоционални умения при децата от предучилищна възраст.*

Докторантката, въз основа на извършения интерпретативен анализ на теоретичните позиции на водещи учени и изследователи, съумява да разкрие ролята на емоционалните преживявания в живота на детето и уменията за емоционална регулация върху развитието на социално-приемливи модели поведения (просоциално и асертивно) и за редуциране на проблемните (агресивни и пасивни).

Още във *Въведението*, категорично се проявяват уменията на автора да аргументира, макар и в редуциран вид, базисните основания за изследване на проблема и научно обосновано да концептуализира рамката за неговата реализация. Свидетелство в тази посока са коректно формулираните обект, предмет, цел и хипотеза на изследването, чиято методологическа издържаност се отразява както в определянето на задачите, така и в логически обоснованата организация на изследването.

В *Първа глава*, в рамките на три параграфа са изяснени теоретичните предпоставки на изследването, като всеки параграф съдържа и аналитична интерпретация на представените теории.

Втора глава задълбочава изследователския дискурс по посока на теоретичното изясняване на влиянието на субкултурата върху развитието на детето. Като отчита, че субкултурата е комплексен начин за организиране на жизнената дейност чрез система от правила, които прерастват в цялостен жизнен стил на поведение, Мария Георгиева утвърждава разбирането, че „субкултурите притежават потенциал да предложат промени в културата“ и че са „образование, което стимулира процеса на културна и творческа дейност на всяко общество, в резултат на което се развиват нови норми и ценности, създават се нови културни модели и преди това неизвестни алгоритми на творческа дейност“ (стр. 55).

Теоретичният анализ представя богата картина на детската субкултура като теория и като практика (*Първа и Втора глава*). Налице е дедуктивна логика, която позволява на автора да открие общия теоретичен контекст на разбирането за субкултурата в социалното пространство на детската група като редуцира многобройните теории *до* и *в* контекста на предучилищното образование.

Впечатление прави професионално-педагогическата рефлексия на докторанта да насочи вниманието си върху *специфичната роля на субкултурата, която регулира взаимодействието на децата в собствената им група и на ниво подгрупи, в качеството си на неинституционализирана форма на социално детско образование.*

В *Трета глава* са представени и анализирани резултатите от емпиричното проучване. Разработената комплексна методика с констатиращи функции за идентифициране особеностите на детската субкултура в пространството на детската група разкрива намерението на автора да обхване в цялост трите възможни субкултурни проявления – като

комуникация, като символизация и като ситуационно битие. Системата от обективни критерии и показатели за анализ и оценка на ролята на детската субкултура в предучилищна възраст *открояват влиянието ѝ върху развитието на детската интерсубективност.*

Съдържанието на *Четвърта глава* представя аргументи и практически насоки, утвърждаващи педагогическите условия за оползотворяване на субкултурните ресурси в хода на педагогическите взаимодействия в детската градина. Подробно се описват равнищата за стимулиране на позитивните ефекти, които детската субкултура като социален феномен предизвиква и в детайли се систематизират дейностните аспекти за обогатяване на функционалното ѝ посредничество в хода на социализацията, като се изтъква необходимостта от целенасочена интеракция между деца, учители и родители.

Заключението отразява визията на автора за актуалните и прогностични ефекти от проведеното изследване.

Библиографията на дисертационния труд съдържа 110 източници, които са актуални и релевантни на темата на дисертацията.

Приложенията представят изчерпателно материалите, използвани в различни етапи на експерименталната работа.

VII. Методика на изследване.

Приложените основни и съпътстващи методи на работа предоставят един добре структуриран и същевременно различен ракурс и всеобхватност на изследваните възможности за влиянието и ролята на детската субкултура върху развитието на децата в предучилищна възраст.

Постигнатата целесъобразност на изследователския инструментариум свидетелства за прецизен подбор на изследователската методика като адекватна на поставените цели и продуктивна, с оглед формулираните задачи по посока на приложната насоченост на резултатите.

VIII. Съдържание и научни приноси на дисертацията

Представеното дисертационно изследване е цялостно и задълбочено, с добре обособени научно-теоретична и практико-приложна част. Научните приноси на дисертационното изследване се открояват в следните аспекти:

1. Дисертационното изследване е реализирано по отношение на значим аспект на предучилищното образование – ролята на субкултурата в пространството на детската група.

2. Разработен и апробиран е иновативен за българската педагогическа практика идеен проект за стимулиране на позитивните ефекти от детската субкултура като социален феномен, който има следните предимства:

- съчетава както адаптирани подходи, достъпни за българската образователна реалност, така и авторски концепции;
- отговаря на изискванията на съвременната образователна среда, тъй като е базиран на личностния и дейностния подход и е интердисциплинарен по своята същност;
- предлага системен образователен подход, който на практика задава дизайна на педагогическите условия за оползотворяване на субкултурните ресурси в хода на взаимодействията в детската градина;
- гарантира във висока степен валидност и надеждност, тъй като е разработен върху основата на задълбочено проучване на всички аспекти на субкултурата на 6-7-годишни деца, участващи в изследването.

3. Предложеното изследване, освен устойчивост и мултиплициране по отношение на анализа на резултатите, дава насока за бъдещи изследвания в областта на интердисциплинарните подходи за формиране и развиване на детската интересубективност на базата на опознаването на субкултурните ресурси в предучилищна възраст.

IX. Характеристика на автореферата.

В съдържателно отношение представения автореферат съответства на дисертационния труд и представя в синтезиран вид научното изследване, резултатите от него и научните приноси.

X. Публикации по темата на дисертацията.

Докторант Мария Георгиева представя 4 самостоятелни публикации по темата на дисертацията. Публикациите обхващат значими аспекти от научнотеоретичната и практико-приложната работа, извършени в хода на дисертационното изследване. Те са докладвани на научни форуми и публикувани в специализирани научни издания, с което е постигнат ефектът на популяризиране и поставяне на обсъждане сред заинтересованите на актуалната дисертационна проблематика.

XI. Въпрос към докторант Мария Георгиева:

Как субкултурните ресурси според докторант Мария Георгиева повлияват развитието на кооперативно-съревнователната форма на общуване с връстниците в детската група?

Заклучение.

Основният извод, който може да се направи е, че представения дисертационен труд притежава необходимата научна значимост. Като цяло изложението показва, че докторантката е в състояние да осъществява самостоятелна научноизследователска дейност.

Като рецензент на дисертационния труд на тема: „Ролята на детската субкултура в социалното пространство на детската група“, убедено давам положителна оценка на изследването и предлагам на уважаваните членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Мария Андонова Георгиева в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, Докторска програма „Педагогически технологии в детската градина“ (Педагогически технологии за опознаване на околната действителност).

05.02.2022 г.,
Благоевград

Рецензент:
(доц. д-р София Дерменджиева)